

5.4.2017

Kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp)

Tasa-arvovaje -hanke¹ kiittää Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto lakipaketista. Lausunto tuo tutkimukseen perustuen esiin, miksi ja millä tavoin sote- ja maakuntauudistuksessa on kyse sukupuolten tasa-arvosta sekä osoittaa uudistukseen tasa-arvonäkökulmasta liittyviä riskejä. Nostamme esiin uudistuksen vaikutuksia sote-alan naisvaltaiseen henkilöstöön ja pienyrittäjiin, palveluiden tarvisijoihin sekä hoivatyöhön ja hoivan kustannusten jakamiseen yhteiskunnassa.

Uudistus on yksi Suomen historian merkittävimmistä julkisten palveluiden ja hallinnon muutoksista. Sen kohteena olevat palvelut ovat olleet keskeinen sukupuolten tasa-arvo Suomessa edistänyt tekijä: ne ovat tuoneet naisille työpaikkoja ja vähentäneet naisten tarvetta tehdä palkatonta hoivatyötä perheessä. **Sote-uudistuksen merkitystä sukupuolten tasa-arvolle ei ole ymmärretty valmistelussa.**

Pääkommentit

1. Riittävien, yhdenvertaisten ja tarpeisiin vastaavien palveluiden tulee olla uudistuksen tärkein tavoite, joka ei saa jäädä kustannussäästöjen ja valinnanvapauden jalkoihin.
2. Valinnanvapauden ja yhtiöittämisen ulottaminen sosiaalipalveluihin on harkittava uudelleen.
3. Uudistus luo suuren epävarmuuden naisvaltaiselle sote-alalle, ja saattaa johtaa heikentyviin työehtoihin ja epätyypillisten työsuhteiden lisääntymiseen.
4. On varmistettava, ettei uudistus kavenna pienyritysten toimintamahdollisuuksia. Negatiiviset vaikutukset kohdistuisivat nimenomaan naisyrittäjiin.
5. Inhimillinen ja tarpeisiin vastaava vanhushoiva on keskeinen tasa-arvokysymys. Uudistus saattaa siirtää kustannuksia vanhuksille ja heikentää palveluiden laatua.
6. Uudistuksessa on huomioitava hoito- ja hoivatyön luonne ihmissuhdetyönä, johon kohdistuvat tehostamisvaatimukset usein johtavat henkilöstön kuormittumiseen ja palveluiden laadun heikkenemiseen.
7. Hoivasta aiheutuu aina kustannuksia. Kun sote-menoja rajoitetaan, on varmistettava, etteivät kustannukset siirry suoraan tai välillisesti hoivatyötä palkkatyönä ja palkatta tekeville naisille eri muodoissa, kuten huononevien palkkojen, työn kuormituksen tai palkattoman hoivatyön lisääntymisen muodossa.
8. Naisten ja miesten tasavertaisesta edustuksesta maakuntien liikelaitosten ja yhtiöiden hallituksissa on säädettävä laissa.
9. Maakuntalakiin on lisättävät tasa-arvon edistämistavoite.

¹ Tasa-arvovaje -hanke edistää sukupuolen, tasa-arvon ja talouden kysymyksiä käsittelevän tutkimustiedon käyttämistä päätöksenteon tukena ja tähtää sukupuolten tasa-arvoa edistävään talouspolitiikkaan.

1. Yleiset tavoitteisiin ja prosessiin liittyvät huomiot

Sote- ja maakuntauudistuksen **prioriteetit ovat tasa-arvonäkökulmasta vääristyneet.** Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen näkökulmasta tärkeä kysymys palveluiden integraatiosta on jäänyt valinnanvapauden jalkoihin. Esityksessä kansalaisten yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin varmistaminen on alisteista sosiaali- ja terveysmenojen rajoittamiselle ja sote-markkinoiden avaamiselle. Sote-järjestämislain tarkoituksena (1§) korostaa palvelujen kustannusvaikutuksia ja tuottavuutta sen sijaan, että se nostaisi esiin niiden riittävyyden ja väestön tarpeisiin vastaavuuden. Hyvinvoinnin vähäisestä merkityksestä kertoo se, että HE:n vaikutusarviointi keskittyy taloudellisiin vaikutuksiin ja asiakkaita, potilaita ja henkilöstöä käsitellään vain muutamia sivuja.

Tutkimustietoa on lakiesityksen valmistelussa ja vaikutusarvioinnissa hyödynnetty yksipuolisesti. Esimerkiksi tietoa vanhuspalveluiden markkinaistamisen negatiivisista seurauksista on paljon, mutta sitä ei ole valmistelussa hyödynnetty².

Ongelmallista on myös se, että uudistus on suunniteltu terveydenhuollon ehdoin ja **sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta tärkeät sosiaalipalvelut ovat jääneet sivuun.** Valmistelussa ei ole ymmärretty sosiaalipalveluiden toimintatapaa, jossa tärkeää on vuorovaikutus, avoimuus ja osallistuminen³. **Olemassa olevan tiedon perusteella valinnanvapauden ja yhtiöittämisen ulottaminen etenkin sosiaalipalveluihin on syytä harkita uudelleen.**

Tasa-arvovaje huomauttaa myös siitä, että **sukupuolten tasa-arvoon liittyvien kysymysten rooli lakiesityksessä on pieni verrattuna siihen, kuinka merkittävästä asiasta tasa-arvonäkökulmasta on kyse.** Tasa-arvon edistämistavoite mainitaan Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa (27 §), ja tarkemmat tasa-arvotavoitteet on tarkoitus määritellä lainsäädäntöä täydentävissä strategisissa tavoitteissa. Tasa-arvotavoitteiden lisääminen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaukseen jälkikäteen ei auta, jos uudistuksen suuret linjat ovat tasa-arvonäkökulmasta ongelmalliset. Uudistuksen sukupuolivaikutusten arviointi⁴ ei huomioi laajempia sukupuolittuneisiin rakenteisiin, hoivatyöhön ja hoivaan liittyviä näkökulmia.

2. Vaikutukset sote-alan naisvaltaiseen henkilöstöön

Sote- ja maakuntauudistus mullistaa naisten työmarkkinat ennennäkemättömässä mittakaavassa. **Uudistus vaikuttaa paitsi yksittäisiin sote-alalla työskenteleviin henkilöihin myös naisten työmarkkina-asemaan kokonaisuudessaan.** Kun lähes 215 000 työntekijää – 202 500 sote-alalla, joista 90.4% naisia – siirtyy kunnista maakuntien ja maakuntien yhtiöiden palvelukseen, yli 15 prosenttia suomalaisista työllisistä naisista vaihtaa työnantajaa. Mikäli yksityisen palvelutuotannon osuus uudistuksen seurauksena kasvaa, siirtyy maakunnista ja maakuntayhtiöistä myöhemmin henkilökuntaa yksityisten sote-yritysten palvelukseen.

---

² Hanna-Kaisa Hoppania ja Olli Karsio (2016) Miksi hallitus ei hyödynnä tarjolla olevaa tietoa sosiaalipalveluiden uudistamisesta? <http://www.tasaarvovaje.fi/?p=711>

³ Anneli Anttonen (2016) Miksi julkispalveluiden menestystarina halutaan hävittää Suomesta. <http://www.tasaarvovaje.fi/?p=726>

⁴ HE s. 282-284,

<http://alueuudistus.fi/documents/1477425/3118184/Sukupuolivaikutusten+arviointi+sote-+ja+maakuntaHE+31.8.2016.pdf/1296d88f-e804-406d-9ea5-b9876a8a994e>,

Uudistus lisää epävarmuutta ja mahdollisesti myös epätyypillisiä työsuhteita naisvaltaisella sote-alalla. Markkinoilla yrityksiä syntyy ja kuolee ja työpaikat niiden mukana. Määräaikaisuuksien ja muiden epätyypillisten työsuhteiden määrä kasvaa palveluntuottajien varautuessa asiakasmäärien muutoksiin.

Lakiesityksessä ei ehdoteta siirtyvälle henkilöstölle irtisanomissuojaa. **Irtisanomissuojan puute aiheuttaa epävarmuutta**, sillä maakuntien yhtiöiden on arveltu pärjäävän huonosti kilpailussa ja irtisanomiset ovat siksi mahdollisia. Hallinnon ja tukipalveluiden henkilöstö on erityisen epävarmassa asemassa, koska tarve tälle henkilöstölle tulee vähenemään organisaatioiden koon kasvaessa. **Palkanalennukset** ovat mahdollisia tehtävien, työnantajien ja työehtosopimusten muuttuessa. Siirtymä kunnallisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) piiristä yksityisen sektorin sopimukseen vaikuttaisi etenkin lomien pituuteen (KVTES: 28 päivää lomaa uusille työntekijöille ja 30/38 päivää yli 15v kokemuksella, vastaavat yksityiset sopimukset: 24 päivää uusille ja 36 yli 15v kokemuksella). **Työn ja perheen yhteensovittaminen saattaa vaikeutua** työntekopaikan mahdollisesti muuttuessa.

Myös sote-uudistukseen sisältyvä julkisten palveluiden yhtiöittämisspakko on henkilöstönäkökulmasta huolestuttava. Tutkimus julkisten palveluiden yhtiöittämisstapauksista kertoo, että palvelut markkinalogiikan piiriin tuova yhtiömuotoinen liiketoiminta koventaa työntekijöihin kohdistuvia tehokkuusvaatimuksia ja luo painetta työehtojen heikentämiseen⁵.

2. Vaikutukset sote-alan naisvaltaisiin pienyrittäjiin

Uudistuksen on arveltu vaikeuttavan pienten yritysten mahdollisuuksia kilpailla sote-markkinoilla. Suurilla toimijoilla on enemmän mahdollisuuksia investoida markkinointiin ja tietojärjestelmäkustannukset saattavat olla mikroyrityksille liian suuret. Naisten osuus sote-alan yrittäjistä on yli 70 %, ja heidän yrityksensä ovat tyypillisesti pieniä. **Negatiiviset vaikutukset pienyritysten toimintamahdollisuuksiin kohdistuvat siten nimenomaan naisyrittäjiin.** Koska sote-palvelut ovat naisyrittäjien toiseksi suurin toimiala Suomessa, vaikuttaa uudistus naisyrittäjyyden edellytyksiin myös laajemmin.

Naisten pienten sote-yritysten katoaminen vaikuttaisi tarjolla oleviin palveluihin: monet näistä yrityksistä eivät toimi ensisijaisesti tuottaakseen voittoa vaan tarjotakseen asiakaslähtöisiä palveluja ja kodinomaista hoivaa. Uudistuksessa luotavilla sote-markkinoilla toimivan pienyrittäjän kannalta tärkeä kysymys on, vievätkö lisääntyvät markkinointivaatimukset, yhteistyöneuvottelut ja tietojärjestelmät aikaa tärkeimmältä, itse hoivalta.⁶

3. Vaikutukset palvelujen käyttäjiin: tarkastelussa vanhuks

Lakiesitys ei arvioi uudistuksen vaikutuksia eri käyttäjäryhmiin. Tasa-arvovaje nostaa esille vaikutukset vanhuspalvelujen tarvisijoihin, joista naisia on pidemmän eliniän johdosta enemmän kuin miehiä, sitä enemmän mitä iäkkäämmistä on kyse⁷. Iäkkäät naiset, joiden

⁵ Helena Hirvonen ja Laura Mankki (2017) Kunnallisen liikelaitoksen yhtiöittäminen: kun köksäys ja kuuraus kilpailutettiin. Teoksessa Eskelinen ym. (toim.) *Tehostamistalous*.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/53297/Tehostamistalous.pdf?sequence=1>

⁶ Sari Rissanen (2016) Tappaako massahyödyn tavoittelu kodinomaisen hoivayrittäjyyden?

<http://www.tasaarvovaje.fi/?p=721>

⁷ Terveyskeskusten pitkäaikaishoidon 75–84-vuotiaista asiakkaista on naisia 70% ja yli 85-vuotiaista 85%.

köyhyysriski on miehiä suurempi⁸, ovat miehiä useammin julkisesti rahoitettujen palveluiden varassa. Inhimillinen ja riittävä vanhushoiva on paitsi ihmisoikeus- myös tasa-arvokysymys.

Säästöpainetta kohdistuu etenkin vanhushoivaan. HE:n mukaan jopa 900 miljoonaa euroa kolmen miljardin säästötavoitteesta voitaisiin saavuttaa vanhuspalveluissa (s. 218). Arvioitu säästöpotentiaali on kohtuuton ottaen huomioon, että vanhuspalveluiden osuus sote-menoista on alle 3,3 miljardia euroa⁹. HE mainitsee kaksi keinoa leikata vanhushoivan kustannuksia: ”kalliiden” laitospalveluiden vähentäminen avomuotoisilla palveluilla ja kotihoidon tuottavuuden kasvattaminen (s. 218).

Säästöpainetta johtaa todennäköisesti siihen, että **vanhus maksaa itse palveluistaan enemmän.** HE:ssä mainittu laitosten muuttaminen asumispalveluiksi on johtanut siihen, että jokaisesta asiasta peritään maksu erikseen (vuokra, lääkkeet, peseytyminen, siivous jne.) ja lasku saattaa ylittää vanhuksen tulot¹⁰. Lisäksi on huomioitava, että palvelusetelillä ostetut palvelut, joiden osuutta ehdotettu valinnanvapausmalli todennäköisesti lisää, ovat yleensä omavastuuosuuden vuoksi kalliimpia kuin julkiset palvelut. Tämä asettaa etenkin pienituloiset vanhukset, joista suurin osa on naisia, hankalaan asemaan: **riittäviin palveluihin ei välttämättä ole varaa.** Huonoimmassa asemassa ovat pienituloiset vanhukset, joilla ei ole omaisia, jotka kykenevät ostamaan täydentäviä palveluja tai paikkaamaan palvelujärjestelmän aukkoja.¹¹

Osa linjauksista herättää huolen vanhushoivan laadusta. Kotihoidon tuottavuuden kasvattaminen säästökeinona on ongelmallinen, sillä tehostamistoimet yleensä heikentävät hoivan laatua ja vähentävät kohtaamisiin varattua aikaa. Kotihoidon palvelut ovat jo nyt monissa tapauksissa riittämättömät verrattuna vanhusten tarpeisiin ja pääsy niiden piiriin on vaikeaa.¹² Kotona vanhenemisen vaade voi johtaa hoivatta jäämiseen. Tämä seuraus jää piiloon vanhusten koteihin.¹³ Laatu- ja näkökulmasta ongelmallista on myös palveluiden avaaminen kilpailulle suurilla yrityksillä suosivalla tavalla. Kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu, että vanhuspalveluissa markkinoiden kehittyessä toiminta keskittyy suurille kansainvälisille toimijoille sitä selvemmin, mitä raskaammasta hoivasta on kyse ja että etenkin isommissa yrityksissä on enemmän puutteita laadussa kuin voittoa tavoittelemattomissa yksiköissä¹⁴.

Sote-uudistuksessa etualalle nostettu valinnanvapaus ei toimi vanhuspalveluissa, joissa eniten palveluja tarvitsevilla on vähiten toimintaresursseja. Kyselytutkimusten mukaan monet vanhukset eivät toivo valinnanvapautta vaan riittäviä palveluja¹⁵. Kaikkiaan valinnanvapauden nosto sote-uudistuksen keskiöön **siivuttaa paljon palveluja tarvitsevat, joiden näkökulmasta**

⁸ Kuivalainen ym. (2017) Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo 1995-2015. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia. <http://www.etk.fi/julkaisu/elakkeet-ja-elakelaisten-toimeentulo-1995-2015/>

⁹

<https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/sosiaali-ja-terveydenhuollon-talous/sosiaalihuollon-menot-ja-rahoitus>

¹⁰ Hoppania ym. (2016) Hoivan arvoiset. Helsinki, Gaudeamus.

¹¹ Lina Van Aerscht (2014) Vanhusten hoiva ja eriarvoisuus. Sosiaalisen ja taloudellisen taustan yhteys avun saamiseen ja palvelujen käyttöön. Tampereen yliopisto

¹² Hoppania ym. (2016)

¹³ Van Aerscht (2014)

¹⁴ Hoppania & Karsio (2016)

¹⁵ Teppo Kröger (2016) Miten valinnanvapaudesta tuli valinnanvapakko. <http://www.tasaarvovaje.fi/?p=709>

valinnanvapautta tärkeämpää on palvelujen saatavuus ja palveluntarjoajan luotettavuus. Ruotsissa on selvitetty, että valinnanvapauttaan voivat heikoiten hyödyntää henkilöt, joilla on matala koulutus; iäkkäät maahanmuuttajat tai iäkkäät henkilöt, joilla on mielenterveysongelmia¹⁶. Onkin tärkeää pohtia, ketkä valinnanvapaudesta todellisuudessa hyötyvät, jotta se ei lisäisi kansalaisten terveyseroja.

4. Vaikutukset hoivatyöhön ja hoivan kustannusten jakautumiseen

Sote-palveluiden tehokkuutta ja tuottavuutta korostava uudistus ei huomioi hoito- ja hoivatyön erityistä luonnetta ihmissuhdetyönä. Tämä saattaa johtaa henkilöstön kuormittumiseen ja palveluiden laadun heikentymiseen.

HE esittää, että kilpailun lisääminen tehostaisi palveluntuotantoa ja parantaisi laatua. Vaikka kilpailu voi joissain tilanteissa edesauttaa näiden tavoitteiden saavuttamista, sosiaali- ja terveyspalveluissa *yleisesti* näin ei ole. Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että esimerkiksi vanhustenhoidossa palveluiden markkinaistaminen ei paranna tehokkuutta tai laatua. Sen sijaan **tehokkuuden tavoittelu muuttuu käytännössä kiristyneeksi työtahdiksi, huonommaksi laaduksi ja matalammiksi palkoiksi.**¹⁷ Tämä johtuu siitä, että monissa sosiaali- ja terveyspalveluissa on kyse sellaisesta hyödykkeestä, jossa työtä ei voida erottaa itse lopputuotteesta. Sosiaalipalvelussa tai hoivassa luottamuksellinen ihmissuhde on keskeinen laatutekijä. Näin ollen samanlainen tuottavuuden kasvu ja tehostaminen kuin esimerkiksi eri teollisuuden aloilla ei ole mahdollista.

Lisääntyvät tehostamis- ja tuottavuusvaatimukset, joihin usein liittyy kontrollivaateita ja ylenmääräistä kirjaamista ja auditointia, ovat ristiriidassa hoiva-ammattilaisten työtä ohjaavan läsnäoloa ja vuorovaikutusta korostavan hoivan etiikan kanssa. Ristiveto on tutkimusten mukaan aiheuttanut eettisiä pohdintoja ja **lisännyt henkilöstön työtaakkaa ja ilmaistyyötä**, kun työntekijät koettavat sekä suoriutua paperitöistä että hoitaa asiakkaat tai potilaat hyvin¹⁸. **Henkilöstön kuormittuminen heikentää palveluiden laatua**, sillä työntekijän hyvinvointi heijastuu hoito- ja hoivasuhteisiin. Tutkitusti työntekijöiden stressi ja uupumus altistavat esimerkiksi vanhuspalvelujen asiakkaat helpommin kaltoinkohtelulle¹⁹.

Sote-uudistus vaikuttaa hoivan kustannusten ja hoivavastuun jakautumiseen yhteiskunnassa. Hoivasta aiheutuu aina kustannuksia. Silloin, kun yhteiskunta maksaa vähemmän, kustannukset siirtyvät jonkun muun maksettavaksi. Osa hoivasta aiheutuvista kustannuksista, kuten

---

¹⁶ Brodin, H. (2017) Still a responsive state? Marketization and inequalities in aged care. In: Fineman, M. A. et al. (Eds) *Privatization, vulnerability and social responsibility. A comparative perspective*. Routledge: Oxford.

¹⁷ Himmelweit, Susan (2007) "The prospects for caring: economic theory and policy analysis", Cambridge Journal of Economics, vol. 31, no. 4, pp. 581-599.

¹⁸ Hirvonen, Helena (2014) *Habitus and Care. Investigating Welfare Service Workers Agency* <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43315/978-951-39-5663-9.pdf?sequence=1>; Eeva Jokinen (2017) Sote-seikan sukupuoli. Teoksessa Eskelinen ym. (toim.) *Tehostamistalous* <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/53297/Tehostamistalous.pdf?sequence=1>

¹⁹ Sipiläinen, Heidi, Kankkunen, Päivi & Kvist Tarja (2011) Kaltoinkohtelu vanhainkodeissa – hoitotyön johtajien käsityksiä altistavista tekijöistä ja ennaltaehkäisystä. *Gerontologia* 25(1), 15-26.

työntekijöiden ja omaisten tekemä ilmaistyö sekä hoivaajien ja hoivattavien fyysiset, sosiaaliset ja emotionaaliset hyvinvointivajeet, on piiloisia.²⁰

Ehdotettu **rahoitusmalli jatkaa kehitystä, jossa sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksia siirretään asiakkaiden maksettavaksi.** Paine korottaa asiakasmaksuja kasvaa, koska valtionrahoitus ei kaavaillun menojarrun vuoksi seuraisi kustannusten arvioitua kasvua (rahoituslaki 6§). Maksurasitus kohdistuisi palveluja paljon käyttäville, joista monet ovat pienituloisia. Asiakasmaksuja on jo korotettu vuosina 2015 ja 2016 asiantuntijoiden ennennäkemättömänä ja huolestuttavana pitämällä tavalla²¹. **Kustannuksia siirtyy myös hoivan tarpeessa olevien läheisille, jotka paikkaavat julkisrahoitteisten palveluiden aukkoja.** Kuten sote-alan työntekijät, myös nämä läheiset ovat useimmiten naisia. Palkattoman hoivavastuun lisääntyminen voi heikentää naisten mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille ja edetä urallaan.

5. Vaikutukset demokratiaan ja päätöksentekoon

Uudistus **vaikuttaa negatiivisesti kansalaisten mahdollisuuksiin vaikuttaa sote-palveluiden sisältöön.** Ei ole selvää, miten kansalaisten ja palvelun tarvitsijoiden osallistuminen toteutuu päätöksenteon siirtyessä kauemmaksi paikalliselta tasolta. Myös tavoiteltu yksityisen palvelutuotannon kasvu saattaa heikentää kansalaisten osallistumista. Yritykset, joiden päämäärä on voiton maksimointi, ovat kiinnostuneita kansalaisista asiakkaina ja kuluttajina, mutta harvemmin päättäjinä. Kansalaisten osallistuminen lähellä heille tärkeiden palveluiden tuottamiseen on ollut tärkeää suomalaiselle hyvinvointivaltiolle. Käyttäjien ja työntekijöiden pitää saada arvostella ja tuoda esiin epäkohtia, mutta myös olla mukana neuvottelemassa ja kehittämässä palvelukulttuuria.²² Kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa heitä koskeviin asioihin saattavat kaventua myös siksi, että **julkisten sote-palveluiden yhtiöittäminen siirtää palveluiden tuotantoon liittyvää päätöksentekoa julkisen valvonnan ulkopuolelle**²³. Julkisuuslain mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, mutta yhtiölainsäädännön piiriin kuuluvien maakuntayhtiöiden asiakirjat eivät tätä olisi. Näin kansalaisten tiedonsaanti kapenee.

Uudistus uhkaa kaventaa sukupuolten tasa-arvoa sote-palveluita ja maakuntien muuta toimintaa koskevassa päätöksenteossa. HE:ssä mainitaan, että tasa-arvolain kiintiöpykälä laajennetaan kattamaan maakuntien luottamustoimielimet (s. 503) ja esitys toimeenpanolaiksi säätää naisten ja miesten osuudesta maakuntien väliaikaisissa valmistelutoimielimissä (6§). Sen sijaan HE ei takaa miesten ja naisten tasa-arvoista edustusta maakuntien liikelaitosten ja yhtiöiden hallituksissa, joita laajennettu kiintiöpykälä ei tule koskemaan. **Tasa-arvovaje ehdottaa lakiin lisättäväksi pykälää naisten ja miesten tasa-arvoisen edustuksen takaamisesta myös näissä sote-palveluista päättävissä elimissä.**

Naiset jäävät todennäköisesti aliedustetuiksi maakuntien ylintä päätäntävaltaa käyttävissä maakuntavaltuustoissa. Työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeus ja epätasaisesti jakautuva hoivavastuu saattavat estää naisia lähtemästä ehdolle uuteen, usein pitkiä kokousmatkoja

²⁰ Fast, Janet, Williamson, Deanne & Keating, Norah (1999) The Hidden Costs of Care Journal of Family and Economic Issues 20(3); Sointu Liina (2016) Hoiva suhteessa. Tutkimus puolisoaan hoivaavien arjesta. Tampereen yliopisto.

²¹ <http://yle.fi/uutiset/3-8490713>

²² Anttonen (2016)

²³ Hanna Kuusela & Martti Ylönen (2015). *Ulkoistajan ja yhtiöittäjän käsikirja*. Kalevi Sorsa Foundation.

edellyttävään luottamustehtävään. Naisten osuuteen ehdokkaista on kiinnitettävä erityistä huomiota.

6. Tasa-arvon edistäminen maakunnissa

Nykyisissä maakunnissa ei olla tietoisia viranomaisia koskevasta tasa-arvolain veloitteesta edistää sukupuolten tasa-arvoa ja niistä puuttuvat rakenteet ja käytännöt tasa-arvon edistämiseen. Tasa-arvo näkyy nykyisissä maakuntaohjelmissa huonosti eikä maakunnilla ole toiminnallisia tasa-arvosuunnitelmia. **Maakuntalakiin kirjattu tasa-arvon edistämismääräykset vahvistaisi tasa-arvon edistämistä maakuntien toiminnassa.** HE:n mukaan maakunnilla tulee olla strategia, jossa päätetään maakunnan pitkän aikavälin tavoitteista, samoin siinä tulee määritellä sen toteutumisen arviointi ja seuranta (35 §). Tasa-arvon edistämistavoite voisi sisältyä esimerkiksi tähän säännökseen.²⁴

Lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet Anna Elomäki (tutkijatohtori, HY), Hanna Ylöstalo (tutkijatohtori, TaY), Hanna-Kaisa Hopponia (yliopistonlehtori, TaY), Paula Koskinen Sandberg (tutkijatohtori, HY), Liina Sointu (tutkijatohtori, TaY) ja Minna Zechner (yliopettaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu)

Lausunnon pohjana on käytetty Tasa-arvovajeen sote-symposiumia, johon ovat osallistuneet Anneli Anttonen (professori, TaY), Sari Rissanen (professori, UEF), Helena Hirvonen (yliopistonlehtori, UEF), Hanna-Kaisa Hopponia (tutkijatohtori, TaY), Olli Karsio (väitöskirjatutkija, TaY) ja Teppo Kröger (professori, JyU)

---

²⁴ Tasa-arvon edistämismääräyksiä ehdotettu mm. Tasa-arvovaltuutetun lausunnossa hallituksen esitysluonnoksesta maakuntauudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi 4.11.2016
<https://www.tasa-arvo.fi/documents/10181/84297/Sotelausunto/dee92307-e77c-4ecc-ad9d-95407bde8bf5>